

Wat betekent de Tweede Fase voor literatuur bij Nederlands?

1 januari 1995

Auteurs: Wam de Moor, Dees Maas

Volume: 05

Nummer: ?

Pagina's: 10-14

Documenten

- [tsjip_jrg05_031.pdf](#)

wat betekent de tweede fase voor literatuur bij nederlands om een beeld te krijgen van de mogelijkheden die er in de tweede fase zijn als het gaat om literaire vorming geven we in deze bijdrage de officiële gegevens van de vakontwikkelgroep nederlands zoals deze aan de stuurgroep tweede fase zijn voorgelegd dit betekent dat er nog wijzigingen denkbaar zijn eerst maar het totaal van het vak domein subdomein havo uur vwo uur literatuur leesdossier literatuurge geschiedenis begrippen 140 188 mondelinge taal vaardigheid voordracht groepsdiscussie 40 60 leesvaardigheid analyseren beoordelen 58 60 schrijfvaardigheid gedoc opstel 110 124 taal verschijnse len 12 20 vrije ruimte 40 48 totaal beschikbare tijd 400 500 algemene doelstelling literatuur vwo en havo de kandidaat is in staat op grond van gegevens in en informatie over de tekst de eigen perceptie en waardering van een literair werk toe te lichten onder verwijzing naar de inhoud en vorm van de tekst en voorzover relevant naar de literair historische en sociaal maatschappelijke achtergronden de kandidaat is in staat de eigen literaire belangstelling en ontwikkeling te onderzoeken en die aspecten van literatuur te onderscheiden die al dan niet waardevol zijn voor zijn persoonlijke ontwikkeling 10 wat betekent de tweede fase voor literatuur bij nederlands deze eindtermen worden uitgewerkt in de subdomeinen leesdossier literatuur geschiedenis en literaire begrippen leesdossier 1 de kandidaat kan een leeslijst samenstellen met tenminste 12 titels van een erkende literaire kwaliteit ze bevat naast proza ook poëzie en voor het vwo tenminste 3 werken van voor 1880 voor havo gaat het om 8 resp 2 titels 2 de kandidaat kan strategieën gebruiken waarmee minder direct toegankelijke teksten of genres benaderd kunnen worden 3 de kandidaat kan relevante informatie verzamelen en selecteren waarbij ook gebruik gemaakt wordt van geautomatiseerde gegevensbestanden 4 de kandidaat kan zijn persoonlijke leeservaring beschrijven verdiepen en evalueren 5 de kandidaat kan de eigen literaire smaakontwikkeling beschrijven en evalueren in een leesautobiografie en een afsluitend balansverslag 6 de kandidaat kan de neerslag van de eindtermen vastleggen in een leesdossier literatuurgeschiedenis 1 de kandidaat heeft een overzicht van de hoofdlijnen van

de literatuurgechiedenis dat wil zeggen kennis van de chronologie en de globale kenmerken van de voornaamste periodes van de westerse cultuur in het algemeen en de nederlandse cultuur in het bijzonder voor vwo niet voor havo kennis van belangrijke verschuivingen in de loop der tijd in de literatuur ten aanzien van inhoud vorm en opvattingen 2 vanuit dit overzicht kan de kandidaat gemotiveerd een keuze maken voor de onder leesdossier 1 bedoelde 3 resp 2 literaire werken voor 1880 aan de hand van opdrachten kan de kandidaat deze werken vanuit het literair historische perspectief in een leesverslag uitdiepen en verwerken literaire begrippen 1 de kandidaat is in staat bij bovengenoemde activiteiten gebruik te maken van het gangbare begrippenapparaat inrichting van het examen alle drie subdomeinen uit het domein literatuur leesdossier literatuurgechiedenis en begrippenapparaat worden samenhangend getoetst in een schoolexamen middels een gesprek op basis van het leesdossier bepaalde onderdelen uit het leesdossier kunnen op enig moment voorafgaand aan dit schoolexamen reeds beoordeeld worden toelichting leeslijst de werken zijn afkomstig uit het nederlandse taalgebied dus inclusief de vlaamse de surinaamse en de antilliaanse literatuur 11 wat betekent de tweede fase voor literatuur bij nederlands strategieën gebruiken het is van belang dat de kandidaat bewust leert omgaan met literatuur dat geldt in het bijzonder voor minder direct toegankelijke teksten een strategie is gericht op het leren omgaan met en begrijpen van literatuur bijvoorbeeld een oude tekst een duistere roman of poeziebundel dit bevordert de reflectie op het literaire leesproces en de eigen leeservaring relevante informatie bedoeld wordt op de bekende naslagwerken voor nederlandse literatuur kritisch lexicon en als ook op voor leerlingen toegankelijke letterkundige publikaties bijvoorbeeld diepzee bzzletin literatuur bulkboek en recensies en besprekingen in dag en weekbladen beschrijven verdiepen en evalueren van eigen leeservaring de leerlingen krijgen bij elk werk een opdracht die bestaat uit de beschrijving verdieping en evaluatie van de leeservaring de beschrijving is in feite de eerste reactie van de leerling op het werk in het kort motiveert de leerling de boekkeuze beschrijft waar volgens hem het boek over gaat en geeft een eerste persoonlijke reactie de verdieping is gekoppeld aan een specifieke verwerkingsopdracht bijvoorbeeld bespreking aan de hand van de vakliteratuur of recensies vergelijking met de leeservaring van medeleerlingen karakterisering van de personages analyse van de spanningsopbouw behandeling vanuit de biografie van de schrijver en diens opvattingen vergelijking met andere werken van de betreffende auteur vergelijking met andere auteurs of literaire werken behandeling vanuit literair historische context de kandidaat dient op vele manieren te reflecteren variatie in de verdiepingsopdrachten is daarvoor noodzakelijk de evaluatie houdt een eindoordeel in over het boek en een evaluatie van de eigen leeservaring waarbij de leerling aandacht besteedt aan wat hij moeilijk verwarrend of onduidelijk vond leesautobiografie en balansverslag het begin van het leesdossier is de leesautobiografie de kandidaat beschrijft hierin zijn ontwikkeling als lezer in het verleden tot op het moment van de aanvang van de tweede fase het balansverslag is een verslag waarin de kandidaat een pas op de plaats maakt en het eigen leer- en leesproces evalueert leesdossier de literaire smaakontwikkeling komt tot stand in een longitudinaal proces

waarin de leerling steeds meer onderscheid leert maken tussen diverse literaire teksten elk met hun eigen kwaliteiten om dat proces te kunnen begeleiden en beoordelen dient de kandidaat vanaf de aanvang van het literatuuronderwijs in de tweede fase een leesdossier aan te leggen en bij te houden dit leesdossier bevat tenminste een leesautobiografie de verwer kingsopdrachten een balansverslag en een bibliografie van de gelezen en ge raadpleegde literatuur literatuurgeschiedenis voor zowel het havo als het vwo is gekozen voor een volledig zij het globaal overzicht van de literatuurgeschiedenis voor dit doel is het van belang dat de leerlingen exemplarisch aan de hand van tekst voorbeelden een overzicht hebben gekregen op basis waarvan ze een gemotiveerde keuze kunnen maken voor de oude werken van voor 1880 vervolgens dienen ze de werken zelfstandig in een literair historisch perspectief te plaatsen in zijn algemeenheid betekent dat dat de kandidaat die eigenschappen van 12 wat betekent de tweede fase voor literatuur bij nederlands teksten kan onderscheiden op grond waarvan tijdvakken en stromingen kunnen worden ingedeeld gangbaar begrippenapparaat hieronder verstaan we onder meer algemeen fictie literatuur lectuur thema motief metafoor symbool ironie literaire stijl poetica proza verteller perspectief verteltijd vertelde tijd fabel sujet vooruitwijzing terugverwijzing ruimte personages genre of tekstsoort poëzie bladspiegel wit rijm metrum ritme enjambement dichtvorm het is uitdrukkelijk de bedoeling dat het begrippenapparaat in dienst staat van de reflectie op en de communicatie over literatuur het kan dus niet afzonderlijk worden geëxamineerd commentaar van de spl al eerder heeft de stichting promotie literatuuronderwijs gereageerd op de plannen zoals die zijn voorgelegd om te beginnen willen wij onze waardering uitspreken voor de grote zorgvuldigheid waarmee u het onderdeel literatuur hebt benaderd wij zijn verheugd dat veel van de recente ontwikkelingen in de literatuurdidactiek in uw stuk terug te vinden zijn met name de aandacht voor de tekstervaring in combinatie met de tekstbestudering en de belangrijke plaats van het leesdossier hebben ons aangenaam getroffen op enkele punten willen wij echter onze zorg uitspreken a in uw stuk blijft het multicultureel onderwijs onbesproken nu op een toenemend aantal scholen voor havo vwo ook in de bovenbouw sprake is van soms meer dan vijftig procent leerlingen met een niet nederlandse achtergrond vaak verdeeld over meer dan twintig verschillende nationaliteiten lijkt het ons van groot belang dat hier ruime aandacht aan wordt besteed de mogelijke surinaamse en antilliaanse literatuur op de leeslijst te plaatsen zien wij niet als multicultureel onderwijs b naar onze mening is het niet verstandig de leerlingen te verplichten oudere literatuur op de leeslijst te plaatsen het blijft voor de meeste leerlingen een moeilijke opgave die teksten zelfstandig te lezen en dat leidt vaak tot de oude kwaal van het consumeren van uittreksels of het napraten van secundaire literatuur wij zijn grote voorstanders van de behandeling van enkele oudere werken maar dan in de klas dit onderdeel behoort ons inziens dus in het handlingsgedeelte uiteraard betreuren wij het dat deze voorstellen op zeer veel scholen een vermindering van het aantal uren literatuuronderwijs zullen betekenen tevens baart het ons zorgen dat de korte leeslijst ertoe zou kunnen leiden dat leerlingen wel een zeer beperkte kijk krijgen op het totale literaire aanbod anderzijds vertrouwen wij erop dat de door u

voorgestelde aanpak de leerlingen zal aanzetten tot verdieping en dat heeft in het kader van de leesbevordering wel licht een gunstig effect 13 wat betekent de tweede fase voor literatuur bij nederlands wij delen deze opvattingen van het bestuur van de spl dat kan men nauwe lijks anders van ons verwachten waar zoveel ideeën die wij al vijftien jaar propageren in het voorstel van de vog nederlands zijn gerealiseerd ook is zichtbaar dat hetgeen gewonnen werd met de cven naar de geest behouden is gebleven benauwd worden we wel van het geringe aantal uren waarin een en ander moet gebeuren in beide gevallen is sprake van een reductie tot minder dan de helft voor het havo was beschikbaar 298 uur voor het vwo 488 dat is dus 140 resp 188 geworden wanneer er op nader te formuleren wijze wordt samengewerkt met andere kunstvakken en cultuurgeschiedenis in het kader van culturele en kunstzinnige vorming is er wel wat terug te winnen maar waar al zo geklaagd werd over de kwaliteit van het literatuuronderwijs is het voorlopig nog niet te vasten hoe deze vermindering kan worden opgevangen namens de redactie wam de moordees maas 14